

VII

FELSEFE TARİHİ

Felsefi fikirlerime gelince, artık sadece meslektaşlarımın çoğunun mensup olduğu “realist” okuldan değil, İngiltere’deki hatta neredeyse dünyadaki diğer tüm düşünce okullarından da kopmuştum. Bu, sosyal bir izolasyon anlamına gelmiyordu. Oxford’da, Britanya Adaları’nın diğer yerlerinde hatta başka yerlerde pek çok felsefecinin dostluğundan ve arkadaşlığından hem faydalaniyor hem de tadını çıkarıyordum. Ayrıca onların felsefi sohbetlerinden de keyif alıyor, tartışmalarını dinlemeyi ve onlara katılmayı seviyordum.

Bunlar aksamayan bir düzenlilikle devam ediyordu. Her hafta bir düzine kadar meslektaşımınla, birimizin ortaya attığı bir konuyu veya görüşü tartışmak için buluşurdum ve daha resmi bir şekilde, Oxford Felsefe Cemiyeti adında bir topluluk döneminde iki veya üç kez pazar akşamları bir tebliğin okunması ve tartışılması için toplanırdı. Yılda bir kez bu iş bir âleme dönüşürdü: çeşitli felsefe topluluklarının bir üniversite şehrindeki yıllık ortak toplantısında tebliğler ve tartışmalar günlerce sürerdi. Bu tür toplantılar insanı kendi mesleğindeki kişilerle tanıştırdı ve öğretilerini onaylamadığınız adamların arkadaşlığının ne kadar keyifli olabileceğini ya da kendini bir sahtekâr olarak ilan etmesi için sadece ayağa kalkıp konuşması yeterli olan, reklamı çok yapılmış birinin eserleri üzerinde zaman kaybetmenin ne kadar gereksiz olduğunu göstermesi açısından faydalıydılar. Fakat bu tartışmalar hiçbir felsefi amaca hizmet etmez. Sözlü [*viva voce*] felsefe, özel hoca ile öğrenci arasında mükemmel bir şeydir; iki samimi dost arasında değerli olabilir; birbirini çok iyi tanıyan birkaç arkadaş arasında katlanılabildir ama tüm bu durumlarda tek değeri bir tarafı diğerinin görüşleriyle tanıştırmaktır. Çürütme ve iknaya yönelik bir argümana dönüştüğünde ise faydasızdır çünkü (en azın-

dan benim uzun tecrübeme göre) şimdiye kadar kimse onunla ikna olmamıştır. Genel bir tartışmaya dönüştüğünde ise bir rezalettir. Topluluktan biri bir tebliğ okur ve geri kalanı da bunu cehaletleriyle doğru orantılı bir acıcılıkla tartışır. Bu tür durumlarda parlamak için insanın oldukça kalın kafalı, duyarsız bir zihne ve lafı ağzında hazır bir dile sahip olması gerekir. Papağanlar için neyin doğru olduğu bir yana, konuşamayan felsefeciler muhtemelen daha çok düşünür ve çok düşünenler de kesinlikle daha az konuşur.

Bu yüzden, bu haftalık tartışmalara katıldığımda problemlerin her zaman başkalarının problemleri ve onları ele alma yöntemlerinin de başkalarının yöntemleri olması ve eğer ben özellikle ilginç bulduğum problemleri gündeme getirmeye ya da bir tartışmayı doğru olduğunu düşündüğüm yöntemlere göre yürütmeye çalıştıysam, az ya da çok bir anlaşılama durumuyla ya da rencide olmuş bir felsefi vicdanın o iyi bilinen belirtileriyle karşılaşmam o kadar da talihsiz bir durum değildi. Çünkü bu deneyler, öğrenmem gereken önemli şeyi, kendi işimi kendi başıma yapmam gerektiğini ve felsefe mesleğindeki meslektaşlarımdan herhangi bir yardım beklemem gerektiğini bana çok geçmeden öğretti.

Fakat bu, onların tartışmalarına katılmayı bıraktığım anlamına gelmiyordu. Başka bir bölümde açıkladım ki, benim kendi "soru ve cevap mantığıma" göre, bir felsefecinin öğretileri kendi kendine sorduğu belirli sorulara verdiği cevaplardır ve soruların ne olduğunu anlamayan hiç kimse öğretileri anlamayı umamaz. Aynı mantık beni, herhangi birinin, herhangi bir felsefecinin öğretilerini, eğer o öğretilerin cevaplamayı amaçladığı soruları kavrayabilirse anlayabileceği görüşüne bağlı kılıyordu. Bu sorular onun kendi soruları olmak zorunda değildi; kendi zihninde kendiliğinden devam eden herhangi bir düşünce bütünlüğünden çok farklı bir düşünce bütünlüğüne ait olabilirlerdi ama bu durum, onun onları anlamasına ve onlarla ilgilenen kişilerin onları doğru mu yanlış mı cevapladığına karar vermesine engel olmamalıydı.

Bu görüş, ona sahip olan herhangi bir felsefeci için, kendi sorunları olmayan sorunların tartışmasına katılmayı ve kendi felsefesi

olmayan felsefelerin geliştirilmesine yardım etmeyi bir onur meselesi hâline getirir. Bu yüzden, diğer felsefeciler yanlış olduğunu düşündüğüm ayrımlardan doğan ya da çürük olduğunu düşündüğüm ilkelere dayanan sorunları tartıştıklarında, tartışmaya tıpkı eski bir felsefi münakaşaya gireceğim ruhla, tartışmacıların benim sorunlarımla ilgilenmesini beklemeden ama kendimden kesinlikle onların sorunlarıyla ilgilenmemi talep ederek girerdim.

Diğer felsefecilerin beni anlamasını beklememem belki de benim için iyi bir şeydi. O zamanlar, “realistler”e karşı çıkan herkes otomatik olarak “idealist” olarak sınıflandırılıyordu, bu da Green Okulu’nun gecikmiş bir hayatta kalanı anlamına geliyordu. “Realizm” konusunda kapsamlı bir eğitimden sonra ona isyan etmiş ve Green Okulu’nun öğrettiği hiçbir şeye benzemeyen kendi sonuçlarına varmış bir felsefeciyi koyabileceğiniz hazır bir sınıf yoktu. Bu yüzden, ara sıra yaptığım itirazlara rağmen, kendimi bu şekilde sınıflandırılmış buldum. Buna alıştım; aksi takdirde, “realistler”den biri (bir Oxfordlu değil), pozisyonumu belirtmeye çalıştığım ilk kitabımı eleştirirken onu birkaç satırda “alışıldık idealist saçmalığı” olarak bir kenara attığında, kendi işi olan herkesin uyması gereken eleştirmenlere cevap vermeme kuralına uyamayacak kadar sinirle-
nebiliridim.

Kitap, 1924’te yayımlanan *Speculum Mentis* idi. Pek çok açıdan kötü bir kitaptır.⁵ İçinde ortaya konan pozisyon, eksik düşünülmüş ve beceriksizce ifade edilmişti ve çoğu okur için, çeşitli ayrıntılardan

5. O cümleyi yazdıktan beri, *Speculum Mentis*’i yayımlandığından bu yana ilk kez okudum ve hatırladığımdan çok daha iyi buldum. Kitap, ifadesi pek de muğlak olmayan, epay miktarda has düşüncenin bir kayıdır. Eğer şimdi büyük bir kısmı beni tatmin etmiyorsa, bunun nedeni onu yazdıktan beri düşünmeye devam etmiş olmamdır ve bu yüzden büyük bir kısmının tamamlanması ve şerh düşülmesi gerekmektedir. Geri çekilmesi gereken pek bir şey yoktur. Eleştirmenlere cevap verme konusunda; çalışmalarım hakkında yapılan hiçbir kamusal eleştiriye hiçbir zaman kamusal bir cevap vermedim ve asla vermeyeceğim. Zamanıma çok fazla değer veriyorum. Ara sıra, mektupla yapılan eleştirilere veya yazarının bana bir kopyasını gönderdiği basılı eleştirilere özel bir mektupla kısaca yorum yapmanın nazikçe olduğunu düşündüm. Bu tür yorumlar, elbette, cevap değildir ve hiçbir koşulda yayımlanmalarına izin vermem.